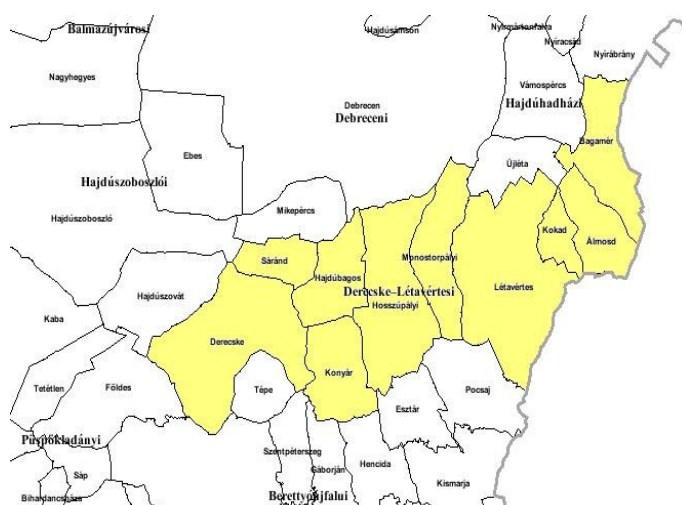

Plócai Zsanett

Vetélkedés a kistérség központi címéért Derecske és Létavértes között

A Derecske-Létavértesi kistérség

A Derecske-Létavértesi kistérség Hajdú-Bihar megyében, a magyar-román határ mentén fekvő statisztikai egység. A megye területének közel 10%-át foglalja el, a kistérséget a Hajdúszoboszlói, a Debreceni, a Hajdúhadházi, a Püspökladányi és a Berettyóújfalui kistérség határolja. A kistérség kétpólusú, nevében is a két várost viseli, melyek a terület legnagyobb települései. Létavértes a statisztikai egység székhelye, mely térségközponti feladatokat lát el.

1. Ábra: A Derecske-Létavértesi kistérség

A kistérséget 10 település alkotja: Derecske, Sáránd, Hajdúbagos, Konyár, Hosszúpályi, Monostorpályi, Létavértes, Kokad, Álmosd és Bagamér. A két névadó városon kívül a többi település község, illetve nagyközség címmel rendelkezik. A térség a keleti határ mentén kialakult, halmozottan hátrányos helyzetű és elmaradott területsáv része. A 47. és 48. számú főúttól a terület jelentős része távol fekszik, ezt az elzártságot oldotta némileg a 2004-ben megnyitott Létavértes-Székelyhid határátkelő. A megye jelentősebb erővonalaitól (4. számú

elsőrendű főút, 33. és 35. számú másodrendű főutak) a térség távol fekszik. A térség vidékfejlesztés szempontjából kedvezményezett, társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott. A kistérség települései Debrecenből több irányban is megközelíthetők a 47. számú másodrendű, illetve a 4806. és 4809. számú negyedrendű utak mentén, valamint Álmosd, Bagamér és Kokad kivételével vasúton is elérhetők a települések. Ráadásul ez a 3 település, illetve Konyár kiesik a jelentősebb forgalmat bonyolító közutaktól. A kistérséghez legközelebb a debreceni repülőtér található.

Az ágazati struktúrát tekintve a kistérség településein a mezőgazdaság dominál, ipara jelentős része is mezőgazdasági termékeket dolgoz fel. A gazdasági szektor túlnyomó része a megyeszékhelyen koncentrálódik, ugyanakkor a két centrumtelepülés is alkalmas a lakossági igények széleskörű kielégítésére. A magánvállalkozások tőkeszegények, fejlesztésük nehézkes. Iparilag fejletlen, továbbá foglalkoztatási gondokkal sújtott.

Az érintetlen természeti környezet jelentős értéket képvisel a területen, környezetvédelmi tekintetben nincsenek súlyos problémák. Jelentősebb elmaradása a szennyvízelvezetés- és tisztítás területén van, bár ennek megoldása elkezdődött több településen is.

Kistérségi társulás létrejötte

A kistérség települései 2004 júniusában döntöttek a Derecske-Létavértesi Kistérség Többcélú Kistérségi Társulás létrehozásáról. A kistérségi társuláshoz akkor még 11 település csatlakozott, hiszen Mikepércs is ehhez a statisztikai egységhez tartozott. A társulás székhelye a 244/2003. Kormányrendelet szerint Létavértes volt, de a társulási megállapodásban Sáránd szerepelt, az elnök pedig a sárándi polgármester volt.

A kistérségben 3 mikrotérséget hoztak létre, melynek történeti, településfejlesztési indokoltságát konszenzussal fogadták el. A három mikrotérség-központi címet a két város kapta, illetve Hosszúpályi, mely a megyeszékhely agglomerációjában egyre több társulási feladatot vállalt és a kistérség földrajzi középpontjában helyezkedik el.

Derecskei mikrotérség	Létavértesi mikrotérség	Hosszúpályi mikrotérség
Derecske Konyár Sáránd	Létavértes Álmosd Bagamér Kokad	Hosszúpályi Hajdúbagos Monostorpályi

1. Táblázat: A Derecske-Létavértesi kistérség mikrotérségei

A konfliktus bemutatása

A Derecske-Létavértesi kistérség konfliktusa azon alapszik, hogy nem tud a két város egyetértésre jutni a központi címeket illetően. A probléma a 2003-as kistérségi lehatárolásnál kezdődött, de mindenképpen meg kell említeni, hogy már a járás idejében is rivalizált egymással a két település. Az 1949/50-es közigazgatási reform után ugyanis elvették Nagylétától¹ a járásközponti címet, és Derecskének adományozták. Akkor a járási intézményeket is áttelepítették Derecskére a középiskolával együtt. Később ugyan Derecskétől is elvették a járásközponti címet, mert átsorolták a Berettyóújfalui járáshoz. A 2003. évi kistérségi lehatárolás hozta létre a Derecske-Létavértesi kistérséget, s akkor Létavértes lett kinevezve központnak. Ez a döntés pusztán személyes indokkal történt. Ugyanis Derecske mutatói jobbak voltak, kedvezőbb a közlekedés-földrajzi fekvése is, statisztikailag is kedvezőbb helyzetben volt. Az, hogy végül mégis Létavértes lett a központ, azon múlt, hogy egy vértesi származású, magas pozícióban lévő személy lobbizott a városért. Derecske mögött nem állt egy ilyen nagyhatalmú ember, így alulmaradt a küzdelemben, ami akkor még nem tűnt ilyen komolynak.

Derecske vezetősége mélységesen felháborodott a döntésen, nem akartak belenyugodni abba, hogy Létavértes kapta meg azt a címet, ami őket illette volna. Egyszerűen nem értették, hogy hozhatott a Kormány egy ilyen döntést, hiszen Derecskén magasabb az állandó lakosok száma, rendelkezik középiskolával, jobban megközelíthető és még járási székhely is volt hosszú éveken át, s ebbe a járásba olvadt később Létavértes is. A város vezetősége levélben fordult a belügyminiszterhez, a kancelláriaminiszterhez, a KSH elnökéhez, országgyűlési képviselőkhöz, hogy változtassák meg a döntést. Számtalan indokot felhoztak, de nem sikerült meggyőzni senkit arról, hogy ezt a kedvezőtlen helyzetet megfordítsa. A derecskeiek

1.: Nagyléta és Vértés 1970-ben lettek egyesítve Létavértes néven.

már akkor azt mondták, hogy nem nyugszanak bele, ha így marad a helyzet, hiszen akkor kiválnak a kistérségből és kezdeményezik majd egy önálló, Derecskei kistérség létrehozását. Létavértesnek ugyan megfelelt ez a helyzet, de az, hogy nem tudtak együttműködni Derecskével, számukra sem volt kedvező. Hiszen a kistérség azért lett megalakítva, hogy közösen vállaljanak fel olyan feladatokat, melyek külön nehezebben lennének megoldhatók. S ha ez a konfliktus gátolja a közös munkát, akkor az a nem csak a kistérséget hátráltatja majd, hanem annak településeit is. Említettem ugyanis a kistérség működésének leírásánál már, hogy az összehangolt tervezés érdekében az önkormányzatoknak együtt kell működniük a kistérséggel. Valamilyen megoldást tehát találni kellett volna a problémára. Ez azonban eddig még nem sikerült.

2004 júniusában a Derecske-Létavértesi Kistérség Többcélú Kistérségi Társulása megalakításakor a társulási szerződésben Sáránd lett megnevezve, mint a társulás székhelye, az elnöke pedig a sárándi polgármester lett. Ez inkább volt kényszer, semmint kompromisszumos megoldás. Jól tükrözte azonban a már nemcsak a mélyben, hanem a felszínen is egyre jobban húzódó problémát.

A már nyíltan is felvállalt ellentétek világossá tették mindkét város számára, hogy el kell kezdeniük gondolkodni a szétváláson. Hiába volt ugyanis Derecskének az a sok igyekezete a központi cím megváltoztatásáért, nem hozott eredményt. A különválásra a feltételeket figyelembe véve elkezdtek felkészülni, megtervezték az elképzeléseiket, hogy az alkalmas időpontban megtehessek a következő lépést a megoldásra.

A feltételek megvalósulásáig eltelt 4 évben semmiféle közeledés nem történt az álláspontokat illetően, még az önkormányzati választásokon történt változás sem hozta közelebb a két város vezetőségét. A 2007-es évben pedig elérkezett az idő, mikor megtehették lépéseiket a települések a szétválásra.

Törvényi lehetőségek a szétválásra

A kistérségek lehatárolásáról és módosításáról szóló 2004. évi CVII. Törvény szabályozza a kistérségek szétválásának, illetve módosításának lehetőségét. E törvény szerint lehetőség van a lehatárolás megváltoztatásának kezdeményezésére az önkormányzati általános választásokat

követő hat hónapon belül az érintett képviselő-testületek, a társulási tanács, a megyei területfejlesztési tanács kezdeményezésével a belügyminiszter útján. A törvény szerint a kezdeményezést a belügyminiszter a Kormányhoz nyújtja be.

A szétválás kapcsán azonban a Derecske-Létavértesi kistérségnek még volt egy feltétele a társulás megalakulásakor kapott 100 millió forintos ösztönző támogatás miatt. A megítélt összeg ugyanis kötelezte a kistérséget arra, hogy 3 évig nem nyújthatnak be módosításra kezdeményezést.

2007. március 31-e volt az a határidő, mely a kistérség szétválására lehetőséget biztosított. Ekkorra mindkét feltétel adott volt a kistérség számára és sikerült is kidolgozniuk az elképzeléseket.

Derecske elképzelése

A szétválásra legjobban törekedő Derecske jóval a feltételek teljesülése előtt megkezdte a tárgyalásokat azokkal a településekkel, melyekkel egy önálló kistérséget szeretett volna kialakítani. A városnak eleinte az volt az elképzelése, hogy önálló kistérséget szeretne létrehozni a következő településekkel: Derecske, Mikepércs, Sáránd, Konyár, Hajdúszovát, Tépe, Pocsaj, Kismarja és Esztár településekkel.

Az, hogy ez az elképzelés mennyire lett volna sikeres, nem mérhető fel. Valószínű, hogy ezt sem támogatta volna a Kormány, hiszen egy új kistérséget kellett volna kialakítani, ráadásul elég kis lélekszámú egység jött volna létre. Derecske vezetősége mindvégig támogatta ezt a lehetőséget, végül mégsem ez a változat lett beadva módosításra Ennek azonban több oka is van. Egyrészt az, hogy visszalépett elhatározásától Hajdúszovát, aki a Hajdúszoboszlói kistérséghez kívánt inkább csatlakozni. Továbbá Mikepércs is elállt az együttműködéstől Derecskével és a Debreceni kistérséghez akart inkább kerülni. Ők úgy gondolták, hogy egy nagyobb városhoz jobb lenne csatlakozni, hiszen jobbak az esélyek a fejlődésre. Sáránd helyzete érdekes, hiszen neki a jelenlegi, kétpólusú kistérség is megfelelt, főként azért, mert így központi szerepet játszott a terület életében, hiszen a konfliktus miatt a település lett a társulás székhelye és a sárándi polgármester az elnöke. Ez pedig egy kettévált kistérségben már aligha fordulhatott volna elő. Így ők nem támogatták ezt a lehetőséget.

Ezen települések hiányával szembesülve Derecskének mérlegelni kellett. Azt belátta a vezetőség, hogy a magmaradt 6 településsel, akik még támogatták az új Derecskei kistérség kialakítását, már nem lehetett volna egy életképes statisztikai egységet működtetni és a Kormány sem támogatná, lévén, hogy túl kicsi. El kellett tehát dönteni, hogy maradjanak-e a kétpólusú Derecske-Létavértesi kistérség része, vagy próbáljanak meg egy másik lehetséges megoldást, hogy végre véget vessenek a versengésnek, ami hosszú évek óta eredménytelenül zajlik számukra.

Ekkor érezték úgy, hogy inkább megpróbálják átsorolni magukat a Debreceni kistérséghez, aki szintén módosítási kérelmet ad be. Itt szükséges annak magyarázata, hogy Debrecen miért is szeretne kibővíteni kistérségként, miért is nem előnyös számára az egytelepüléssel kistérség szerep. A 2004. évi CVII. Törvény értelmében ugyanis a fővárosnak és Debrecennek nincs lehetősége többcélú kistérségi társulás létrehozására, emiatt elesik a térségi támogatás igénylésének lehetőségétől és így ezt a forrást a város önkormányzatának kell pótolnia. Próbálkoztak azzal, hogy törvénymódosítást kérnek, majd azzal, hogy megpróbálják hatályon kívül helyezni a törvény erről szóló paragrafusát, sajnos eredménytelenül. Ez volt tehát az oka annak, hogy Debrecen kezdeményezni akarta a kistérségi lehatárolás módosítását.

Debrecen város képviselő-testülete tehát úgy határozott, hogy kezdeményezik a Debreceni, a Derecske-Létavértesi, a Hajdúszoboszlói, valamint a Püspökladányi kistérség lehatárolásának módosítását. Az új kistérséget Debrecen, Derecske, Konyár, Mikepércs, Nádudvar, Nagyhegyes és Sáránd településekkel képelték el. Az érintett települések képviselő-testületei 2007. február és március hónap folyamán döntöttek, hogy elfogadják-e ezt a módosítást. Sáránd kivételével minden település elfogadta a határozatot. Sáránd megfelelőnek tartotta az eddigi Derecske-Létavértesi kistérséget is, de nem zárkózott el az esetlegesen megalakuló új Debreceni kistérséghez való csatlakozástól sem. Derecske és Konyár azonban csak Sáránd beleegyezésével vehetne részt ebben a leosztásban, hiszen a jogszabály szerint csak egymással határos települések tartozhatnak egy kistérségbe, márpedig Sáránd nélkül Derecske és Konyár nem lenne szomszédos Debrecennel. Felmerült még Tépe neve is, de a település képviselő-testülete úgy szavazott, hogy továbbra is a Berettyóújfalui kistérséghez akarnak tartozni. Nádudvar és Nagyhegyes esetében a Püspökladányi kistérség fogalmazott meg negatívumokat azzal kapcsolatban, hogy milyen hátrányt szenvedne kistérségük, ha e két

település kiválna, és Debrecenhez csatlakozna. Viszont a települések képviselő-testületei egyértelműen arra voksoltak, hogy csatlakozzanak a Debreceni kistérséghez. A 2007. májusában beadott törvényjavaslatban azonban már csak Debrecen, Derecske, Konyár, Mikepércs és Sáránd települések neve szerepelt a Debreceni kistérségnél, magyarázatot is adva erre a megoldásra. E szerint Nagyhegyes és Nádudvar települések történelmileg és gazdaságilag is jobban kötődnek eddigi kistérségükhöz, illetve további problémák merülnének fel egy esetleges kiválás során. Emiatt jobbnak látták, ha a két település nem csatlakozik a kibővülő Debreceni kistérséghez.

Létavértes elképzelése

Létavértes mindenképpen önálló kistérség szeretett volna lenni, Derecske két verziójától függetlenül is. Az önálló kistérséget a következő településekkel képelték el: Álmosd, Bagamér, Hajdúbagos, Hosszúpályi, Kokad, Létavértes és Monostorpályi. Sáránd ugye szívesen maradt volna ebben a kistérségben, de nem zárkózott el a Debrecenhez való csatlakozástól sem. Itt a települések egyöntetűen ebbe a kistérségbe kívántak tartozni, hiszen történelmi, gazdasági és közlekedési kapcsolataik is ezt indokolták.

Eredmények

A T/2911. számú törvényjavaslat végül 2007. május 3-án lett benyújtva a következő felállással: Debreceni kistérséghez csatlakozna Mikepércs, Sáránd, Derecske, Konyár. A Létavértesi kistérség pedig a beadvány szerint Létavértes, Hajdúbagos, Hosszúpályi, Monostorpályi, Kokad, Álmosd és Bagamér településekkel jönne létre.

A törvényjavaslat módosítására két országgyűlési képviselő is adott be kapcsolódó módosítási javaslatot. Az egyiket Hajdú Attila adta be, aki meghagyta volna a Derecske-Létavértesi kistérséget Mikepércs nélkül. Mikepércset és Bocskai kertet pedig a Debreceni kistérséghez csatolta volna. A másik kapcsolódó módosító javaslatot Márton Attila országgyűlési képviselő adta be a törvénytervezet mellé, amelyben Derecske és Létavértes külön kistérséget alkotott volna, és csak Mikepércs került volna Debrecenhez. Végül Hajdú Attila Módosító javaslatát fogadták el, annak ellenére, hogy nem támogatta sem az Önkormányzati Bizottság, sem a Költségvetési Bizottság. Ráadásul a Köztársasági elnök sem írta alá, lévén, hogy Bocskai kert nem akart kiválni a Hajdúhadházi kistérségből, nem is

kezdeményezte a lehatárolás módosítását. Emiatt visszaküldte megfontolásra a törvényjavaslat módosítását az országgyűlésnek, mely szeptemberben újra tárgyalta az ügyet. A Derecske-Létavértesi kistérség problémáját azonban az újbóli szavazás sem oldotta meg, hiszen ismét meghagyták a kétpólusú kistérséget, csak Bocskai kert maradt a Hajdúhadházi kistérségben. Mikepércs a Debreceni kistérséghez került. Ezzel a törvényjavaslattal már minden rendben volt, így a Köztársasági elnök is aláírta.

További lehetőségek

Azt hiszem felesleges latolgatni az esélyét a kompromisszumnak, hiszen sok éve volt rá a kistérségnek, mégsem közeledtek az álláspontok. Épp ezért mindkét város vezetősége egyetért abban, hogy a kistérségnek szét kell válnia. A következő lehetőségük 2011-ben lesz, amikor beadhatják a lehatárolás módosítására a javaslatukat. Ez az időpont viszont még túl korai ahhoz, hogy meg tudjuk mondani, milyen változtatásokat próbálnak meg alkalmazni, hogy egy olyan verzióját kezdeményezzék a szétválásnak, amit az Országgyűlés is támogat. A polgármestereknek és a képviselő-testületeknek elég idejük van arra, hogy tárgyalásokat folytassanak egymással az esetleges új kistérségek felállítását illetően.

Saját véleményem szerint a szétválásnak mindenképpen azt a lehetőségét kellene továbbfejleszteni, hogy két, önálló kistérség jöjjön létre. A Debrecenhez való tartozásnak is vannak előnyei, de mindenképpen van hátránya is, hiszen egy fejlettebb kistérségben kevesebb olyan támogatásban részesülnek a települések, melyek a felzárkózást segítenék. Márpedig mindkét városnak és a környező településeiknek van lemaradása infrastrukturálisan, beleértve a humán infrastruktúrát is. Létavértésnek ugye határozott elképzelése van az önálló kistérséget illetően, mint azt már a korábbiakban is említettem, de Derecskének ki kell még dolgoznia egy olyan lehetőséget, mely életképes egységet eredményezhet. Valószínűleg kompromisszumok sorozatára lesz szükség mind Derecske, mind a környező kistérségek szempontjából, de a jövőbeni kedvezőbb helyzet kialakításáért azt hiszem, túl kell ezen lépni.

Irodalomjegyzék

Ágh Attila-Németh Jenő: 2004. Kistérségek kézikönyve, Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest (380p.)

Derecske-Létavértesi Kistérség Többcélú Kistérségi Társulása: 2006. Közszolgáltatások Helyzete a Derecske-Létavértesi Kistérségben, (Tanulmány)

Derecske-Létavértesi Kistérség Többcélú Kistérségi Társulása: A Derecske-Létavértesi Kistérség Többcélú Kistérségi Társulási Megállapodás, 2004.

Hajdú Attila: 2007. Kapcsolódó módosító javaslat a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi CVII. Törvény módosításáról beterjesztett T/2911. számú törvényjavaslat vitájához. <http://www.parlament.hu/iromanyok>

Magyar Köztársaság Kormánya: 2007. T/2911. számú törvényjavaslat a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi CVII. Törvény módosításáról, Budapest

Márton Attila: 2007. Kapcsolódó módosító javaslat a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi CVII. Törvény módosításáról a beterjesztett T/2911. számú törvényjavaslat vitájához. <http://www.parlament.hu/iromanyok>

Márton Attila: 2007. Zárószavazás előtti Módosító javaslat a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi CVII. Törvény módosításáról beterjesztett T/2911. számú törvényjavaslat vitájához. <http://www.parlament.hu/iromanyok>

Süli-Zakar István: 1996. Az Erdőspuszták térség terület- és településfejlesztésének stratégiai alapjai, Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlése és a MTA Regionális Kutatások Központja, Debrecen (11-14p.)

2004. évi CVII. Törvény a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról